

УДК 159.922.6–053.6–021.464

Хоменко Катерина Василівна

аспірантка, викладач психології,
Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова,
факультет психології і педагогіки, кафедра практичної психології
khomenko.caterina@gmail.com
ORCID ID 0000–0003–3751–3275

**ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОГРАМИ ПСИХОКОРЕКЦІЙНОГО
ВПЛИВУ З ПІДВИЩЕННЯ ПОЗИТИВНОГО УЗГОДЖЕНОГО
САМОСТАВЛЕННЯ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ**

В статті проводиться науково-теоретичний аналіз провідних підходів до вивчення проблеми самоствалення особистості юнацького віку в психології, а також обґрунтування, відповідно з зазначеними науковими концепціями, психокорекційної програми, спрямованої на підвищення рівня безумовного позитивного узгодженого самоствалення в юнацькому віці. Складена і структурована модель психокорекційного впливу, визначена специфіка спрямованості змісту кожного компоненту програми.

Ключові слова: самосвідомість, самоствалення, аутосимпатія, самоповага, самоефективність, глобальне самоствалення, саморегуляція.

Постановка проблеми. Юнацький вік, за періодизацією М. В. Моргуна та Н. Ю. Ткачової від 17, 18–23 років [4, с. 15], розглядається психологами як особливо значущий для розвитку особистості і визначає все подальше життя людини. На даному віковому етапі формуються такі особистісні новоутворення, як світогляд, самовизначення особистості, професійне самовизначення, розвиток стійкої Я-концепції. Вікові новоутворення юності пов'язані з психологічними і соціальними змінами (автономність від батьків, формування нових близьких особистих контактів, професійне самовизначення) і також активним ставленням до соціуму в цілому. Проте посилення пізнавальної діяльності особистості юнака, і в той же час улагодження набутих знань із власним світоглядом, певна внутрішня конфліктність, може стати причиною кризи власної ідентичності [4, с. 52].

Мета статті полягає в обґрунтуванні психокорекційної програми впливу на рівень позитивного самоствалення осіб юнацького віку шляхом аналізу науково-теоретичних та емпіричних досліджень зарубіжних, та вітчизняних вчених.

Результати дослідження. Важко недооцінити роль емоційної складової сприйняття людиною будь-чого — ставлення веде за собою і реакції тіла, і поведінку. Яскравим буквальним прикладом впливу емоційного ставлення в житті людини є феномен зворотнього біологічного зв'язку Джемса — Ланге [13, с. 263].

Різні аспекти проблеми ставлення особистості до себе в психології висвітлювались такими вітчизняними та радянськими вченими, як

Л. С. Виготський, О. М. Леонт'єв, С. Л. Рубінштейн, Б. Г. Анан'єв, І. С. Кон, В. М. М'ясищев, Л. І. Божович, К. О. Абульханова-Славская, А. В. Візгіна, О. Є. Гуменюк, І. Д. Бех, О. І. Крошка, Т. М. Зелінська, Д. Д. Отич, А. В. Колодяжна, М. І. Лісіна, С. Р. Пантілеєв, В. В. Столін, О. М. Молчанова, Н. І. Сарджвеладзе, І. І. Чеснокова, О. О. Тихомандрицька, а також такими відомими зарубіжними дослідниками, як У. Джеймс, Р. Бернс, Е. Еріксон, А. Маслоу, К. Роджерс, М. Розенберг, Т. Шибутані та інші.

У дослідженні брали участь за власним бажанням 61 студент першого курсу, 69 студентів другого курсу, 64 студенти третього курсу. Однією з головних методик емпіричного дослідження стала методика В. В. Столін, Р. С. Пантілеєв, «Тест-опитувальник самоствавлення». Нами були змістовно узагальнені види самоствавлення на основі двох критеріїв, а саме позитивність / негативність переживань кожного компоненту самоствавлення та узгодженість / неузгодженість їх внутрішньої організованості, нами виділено три основні види самоствавлення (позитивно-узгоджений, позитивно-суперечливий і негативно-неузгоджений).

Отримані результати засвідчили, що домінуючим видом самоствавлення є позитивно-узгоджений (38,40 % досліджуваних), друге місце займає негативно-неузгоджений (35,05 %) і третє — позитивно-суперечливий (26,55 %). Отже, більше половини студентів мають негативне або суперечливе ставлення до себе і потребують його поліпшення, корекції.

Ефективність корекційного впливу на означений нами вияв, а саме безумовне позитивне узгоджене самоствавлення особистості до себе в юнацькому віці, безпосередньо залежить від урахування всіх його складових — компонентів, критеріїв, емпіричних корелят.

Тож, обґрунтовуючи груповий вид корекційного впливу на підвищення рівня самоствавлення та аргументуючи нижчевикладену нами модель, зазначимо деякі погляди вчених на подвійну природу становлення самоствавлення як складової самосвідомості.

Психоаналітична теорія З. Фрейда, як один з психодинамічних підходів, вказує на зв'язок процесів самосвідомості і поведінки людини, на безпосередній вплив неусвідомлюваних внутрішніх конфліктів на поведінку людини [13, с. 151].

Ерик Еріксон у своїй теорії особистості приділяв значну роль періоду юності. Вчений розглядав даний період як один з особливо значущих періодів психосоціального розвитку людини. Дослідник вважав, що в період юнацтва відбувається процес об'єднання всіх наявних на той час знань про самого себе і їх інтеграція в особистісну ідентичність, яка представляє усвідомлення як минулого, так і майбутнього. Конфліктна дисгармонійність переживання себе є конфлікт ідентичності та рольового возз'єднання [13, с. 221]. Дослідник в своєму визначенні ідентичності виділяє наступне: молоді люди повинні постійно сприймати себе «внутрішньо тотожними самим собі», в цьому випадку у індивіда повинен скластися образ себе, що склався в минулому і змикається в майбутньому. Також значущим моментом є необхідність підтвердження даного способу в сприйнятті значущих

інших, що підтверджується шляхом зворотнього зв'язку [13, с. 228]. Уразливість юнаків до стресів, які супроводжують різкі соціальні, політичні та технологічні зміни, інформаційний вибух, Еріксон розглядав як фактор, який може перешкоджати розвитку ідентичності в юнацькому віці, супроводжується почуттям невизначеності, тривоги і розривом зв'язків зі світом. Криза ідентичності часто може викликати нездатність вибрати кар'єру і продовжувати освіту [13, с. 229].

Значну роль у формуванні узгодженого стійкого позитивного самоствалення відіграють процеси інтеграції особистістю всіх своїх особливостей, свого різноманітного досвіду протягом часу. Розглядаючи питання про розвиток особистості в своїй аналітичній теорії особистості, Карл Густав Юнг особливо виділяв рух в напрямку самореалізації за допомогою врівноваження і інтегрування різних елементів особистості, цей процес отримав назву «індивідуація». Даний процес дозволяє самості стати центром особистості [13, с. 208]. Зазначимо, що вчений вбачав в вітальній енергії особистості, лібідо, особливу творчу енергію, яка здатна сприяти постійному особистісному зростанню особистості.

Індивідуальна теорія особистості Альфреда Адлера говорить про найважливішу роль поглиблення саморозуміння людини, про вирішальне значення усвідомлення, розуміння і прийняття людиною специфіки своєї мети, стилю життя, обумовлених цим его переживань [13, с. 196].

Вчена Т. М. Зелінська підкреслює значення в юнацькому віці здатності особистості до рефлексії як важливого інтеграційного особистісного механізму: «Механізм рефлексії розкривається як різнобічне пізнання людиною світу, як інтелектуальне розмірковування та емоційне оцінювання, спрямоване на зовнішній і внутрішній світ» [5, с. 206].

Видатний психолог і науковець В. В. Столін писав: «Самосвідомість в його когнітивній та емоційній формі може детермінувати ставлення до оточуючих, а також стиль і характер поведінки з ними. Самосвідомість в формі самопізнання і самоствалення може впливати на розвиток тих чи інших рис і, отже, розвиток особистості в цілому. Узаконюючи ті чи інші риси або, навпаки, оголошуючи боротьбу з самим собою, людина в якійсь мірі сама визначає, яким вона буде» [10, с. 94].

Процес становлення самоствалення в особистості не є лише інтрапсихічним процесом — ставлення людини до себе виникає та розвивається в системі взаємозв'язків із оточуючим світом. Альберт Бандура зазначав, що «...концепції людей, їх поведінка та їхнє оточення взаємно детерміновані, індивіди не є безпорадними об'єктами, що контролювані силами оточення, в той же час вони не є абсолютно вільними істотами, які можуть робити все що завгодно» [12, с. 562].

Видатний вчений О. М. Леонтьєв підкреслював визначальне значення для формування людської особистості через діяльність суспільного фактора: «Сутність особистості полягає в сукупності всіх суспільних зв'язків, в яких ми реально існуємо, в яких і народжується особистість» [8, с. 31]. Вчений вбачав юнацький вік одним з критичних, значущих періодів для становлення особистості людини [8].

Значний вклад в розробку проблеми самоствавлення особистості був внесений І. С. Коном, вчений підкреслював значення соціуму в становленні самосвідомості, самооцінки, він писав, що людина передусім усвідомлює такі свої якості, на які хтось чи щось звертає її увагу.

В дослідженнях специфіки я-концепції особистості Роберт Бернс наголошував, що людина, особистість, завжди йтиме шляхом досягнення максимальної внутрішньої узгодженості та досягнення гармонії з оточуючим. Уявлення, ставлення, що входять в протиріччя з іншими уявленнями, почуттями чи ідеями індивіда, призводять до дисгармонізації особистості [1].

Відома дослідниця Т. М. Титаренко наголошує на значенні соціального фактора в становленні особистості: «Особистість формується як соціальне обличчя людини, як її зручна «соціальна шкіра», щоб захистити себе від тривоги, від почуття невпевненості, незручності, ніяковості» [11, с. 93].

Таким чином, узагальнимо: самосвідомість та її складова самоствавлення безпосередньо впливають на біологічний аспект почуття і активності людини — загальне фізичне самопочуття, специфіку її поведінки; психологічний аспект — внутрішній світ особистості, а також соціальний аспект — взаємостосунки із оточенням.

В ході емпіричного дослідження структурних особливостей самоствавлення, що спиралося на дослідження зарубіжних, радянських та сучасних українських вчених, нами були отримані дані, які дозволили визначити компонентами самоствавлення такі як емоційно-самоцінний компонент (емоційно-ціннісна складова самоствавлення), емоційно-самооцінний (когнітивно-оцінна складова самоствавлення), емоційно-поведінковий (емоційна складова поведінкового акту) і системоутворюючий компонент як узагальнене недиференційоване ставлення «за» чи «проти» себе в часовій перспективі (рис. 1. *Структурно-динамічна модель самоствавлення*).

Логіка організації нашої корекційної програми з впливу на рівень позитивного самоствавлення, вектори впливу, є відповідними до структури самоствавлення, а саме:

I модуль «Емоційно-самоцінний». Критерій — *аутосимпатія*, показники — безумовність, умовність прийняття Я чи знехтування власного Я (Р. Бернс, К. Роджерс, В. В. Столін, С. Р. Пантілєєв, О. В. Камінська, Н. О. Єрмакова., О. І. Крошка). Вправи I модулю направлені на підсилення безумовного самоприйняття, зниження нехтування себе у студентів юнацького віку.

II модуль «Емоційно-самооцінний». Критерій — *самоповага*, показники — саморозуміння, самовизначення, самовпевненість, внутрішня послідовність (У. Джемс, М. Розенберг, І. С. Кон, В. В. Столін, С. Р. Пантілєєв, Т. М. Кочеткова, О. О. Тихомандрицька, О. М. Молчанова, Т. В. Галкіна, Н. І. Іванцева). Вправи II модулю направлені на поглиблення саморозуміння та підсилення впевненості в собі, сприяння формуванню більшої внутрішньої послідовності.

III модуль «Емоційно-поведінковий». Критерій — *загальна самоефективність*, показники — саморегуляція, рефлексивність (Р. Берн, І. В. Брунова-Калисецька, В. Г. Панок, Т. Є. Тітова, А. В. Колодяжна). Вправи

III модулю направлені на розвиток критичного та позитивного сприйняття своїх здібностей та опрацювання ситуацій досягання успіху.

IV модуль «Системоутворюючий». Критерій — *глобальне самоставлення*, показники — узгодження інтегрального Я і дезінтегрального Я (Е. Еріксон, В. В. Столін, К. А. Абульханова-Славская, І. І. Чеснокова, О. В. Камінська, Т. М. Зелінська, Д. Д. Отич). Вправи направлені на усвідомлення власної цілісності в часовій транспективі, розвиток інтрапсихічної рефлексії, поглиблення самосвідомості, посилення стійкості та безумовності глобального позитивного ставлення до себе.

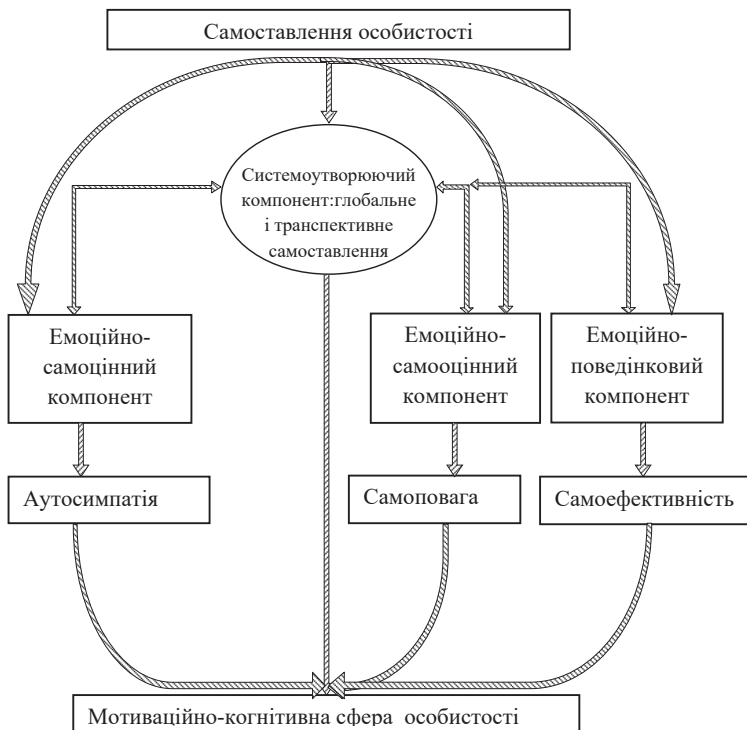

Рис. 1. Структурно-динамічна модель самоставлення

Сучасний довідник визначає психологічну корекцію як вид психологічного втручання, спрямованого на розвиток повноцінної особистості [7, с. 252]. На основі аналізу та узагальнення досвіду сучасної практичної психології (К. Рудестам, К. Роджерс, І. Ялом, І. В. Дубровіна, А. А. Осипова, Н. Г. Осухова, Н. І. Пов'якель, Т. С. Яценко та ін.) відповідно до поставленої мети нами були сформульовані та реалізовані наступні принципи психокорекційної роботи: єдність та послідовність діагностичного й корекційного етапів, що зумовило комплексність дослідження; принцип системності психологічного впливу, згідно з яким умовою становлення позитивного самоставлення в юнацькому віці є розвиненість усіх структурних компонентів цього вияву; диференційований підхід, в основі якого лежало

врахування вікових особливостей розвитку самоставлення; принцип активності, у відповідності з яким процес продуктивного подолання особистістю вікової кризи включає експериментування, апробацію та закріплення; принцип комплексності, який виявився у використанні адекватних меті та завданням формуючого експерименту методів та методик з різних напрямків практичної психології, зокрема: арттерапії (казкотерапія, проєктивне малювання, створення власних продуктів творчості), ігрової психотерапії, гуманістичної психотерапії та елементів раціонально-емоційної терапії.

Розвиток стійкого позитивного самоставлення у юнацькому віці являє собою полідетермінований складно організований процес, що зумовило комплексність та поетапність досягнення мети психокорекційної роботи з учасниками групи. Поставлена нами мета реалізується впродовж трьох етапів психокорекційної роботи: підготовчого, основного, заключного.

Психологічна освіченість, обізнаність є запорукою успішного додання особистістю вікових чи життєвих криз, адаптації у змінюваній реальності, здатності до постійного саморозвитку тощо. Дослідник М. Ф. Будіянський зазначає, що психологічна освіченість є невід'ємним компонентом в процесі нормативного становлення особистості сучасного підлітка, юнака [3, с. 10].

Тож підготовчий етап нашої психокорекційної програми включав дидактичну частину: 2 лекційних заняття з елементами бесіди та дискусії, під час яких студенти мали б виявити сутність та значення феномену самоставлення, умови та складові його становлення в юнацькому віці, ознайомлювались зі специфікою психокорекційних занять. З метою розвитку мотивації до участі в груповій роботі активність студентів має бути спрямована на усвідомлене мотиваційно-ціннісне ставлення до потреби в позитивному безумовному ставленні до себе. Представимо попередній план тематики дидактично спрямованих зустрічей:

Тема I. Проблема самоставлення особистості.

– 1. Сутність та роль феномена «самоставлення» в становленні особистості в юнацькому віці.

– 2. Складові самоставлення.

Тема II. Сутність та особливості процесу психологічної корекції.

– 1. Зміст поняття «психокорекція».

– 2. Мета, методи, засоби та прийоми роботи в групі.

– 3. Правила проведення групових психокорекційних занять.

– 4. Особливості роботи психокорекційної групи (мета, методи, принципи, додаткові консультації, розклад та місце занять).

Зазначимо, що проведення психокорекційної роботи з підвищення рівня позитивного самоставлення в юнацькому віці розглядається нами з дотриманням таких загальноприйнятих групових принципів [2, с. 42], [6], [9]:

• принцип «тут-і-тепер», що орієнтує на аналіз процесів, що відбуваються в групі в даний момент, сприяє розвитку глибокої рефлексії учасників, формує навички самоаналізу;

• принцип «щирості і відкритості», що сприяє одержанню та наданню іншим чесного зворотного зв'язку, тобто цієї інформації, що так важлива

кожному учаснику і яка запускає не тільки механізми самосвідомості, але й механізми міжособистісної взаємодії в групі;

- принцип «Я», що забезпечує концентрацію уваги на процесах самопізнання, самоаналізу і рефлексії, вчить брати відповідальність на себе і стимулює самоприйняття;

- принцип «активності», який має на увазі обов'язкову активну участь усіх у тому, що відбувається на заняттях;

- принцип «конфіденційності», що забезпечує створення атмосфери психологічної безпеки і саморозкриття і полягає в нерозголошенні того, про що говориться в групі щодо конкретних учасників.

Загальним спрямуванням нашої психокорекційної роботи є психологічна підтримка продуктивного подолання студентами вікової кризи, у залученні до спільного поглибленого аналізу актуальної проблематики групових занять, оптимізації процесу міжособистісної взаємодії та зростання самосвідомості у студентів юнацького віку.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Розробка та впровадження даної психокорекційної програми за вищевикладеною структурою, а також аналіз динаміки змін в особистісних характеристиках та структурних компонентах самоствавлення як чинника цінностей в осіб юнацького віку, обумовлює напрямок наших подальших досліджень.

Список використаної літератури

1. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание / Р. Бернс; [пер. с англ.]. — М. : Прогресс, 1986. — 224 с.
2. Вачков И. В. Психология тренинговой работы: Содержательные, организационные и методические аспекты ведения тренинговой группы / И. В. Вачков. — М.: Эксмо, 2007. — 416 с. — (Образовательный стандарт XXI).
3. Будиянский Н. Ф. Особенности безопасности личности подростка в современной образовательной среде / Н. Ф. Будиянский // Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Психологія. — 2015. — Т. 20. Вип. 3 (37). Ч. 1. — С. 6–18.
4. Гридковець Л. М. Світ життєвих криз людини як дитини своєї сім'ї, свого роду та народу: [монографія] / Л. М. Гридковець. — Л., 2016. — 516 с.
5. Зелінська Т. М. Психологія особистісної амбівалентності в юнацькому віці: [монографія] / Т. М. Зелінська. — Суми: Університетська книга, 2013. — 432 с.
6. Кузікова С. Б. Теорія і практика вікової психокорекції: навч. посібник / С. Б. Кузікова. — Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. — 384 с.
7. Минутко В. Л. Справочник психотерапевта. — (2-е изд.). — СПб. : Питер, 2002. — 448 с. — (Серия «Спутник врача»).
8. Психология личности / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, А. А. Пузырея, В. В. Архангельской. — М.: АСТ: Астрель, 2009. — 624 с.: ил. — (Хрестоматия по психологии).
9. Рудестам К. Групповая психотерапия. — СПб.: Питер, 2001. — 384 с.: ил. — (Серия «Золотой фонд психотерапии»)
10. Столин В. В. Самосознание личности. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1983. — 286 с.
11. Титаренко Т. М. Уроки людяності. Тема «Особистість» / Т. М. Титаренко // Уроки з психології / Упоряд. О. Главник. — К.: Шк. світ, 2002. — С. 90–111. — (Психолог. б-ка).
12. Фрейдджер Р., Фейдимен Дж. Большая книга психологии. Личность. Теории, упражнения, эксперименты / Роберт Фрейдджер, Джеймс Фейдимен ; Пер. с англ. — СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2008. — 704 с.
13. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. — 3-е изд. — СПб.: Питер, 2013. — 607 с.: ил. — (Серия «Мастера психологии»).

References

1. Berns, R. Razvitiie Ya-koncepcii I vospitaniie [1986]. [Self-concept growing and upbringing]. [in Russian]
2. Vachkov, I. V., Psihologiiia treningovoi raboti: sodержatelnie, organizacionnie i metodicheskie aspekti vedeniia treningovoi gruppi [2007]. [in Russian].
3. Budiianskii, N. F. (2015). Osobennosti bezopasnosti lichnosti podrostka v sovremennoi obrazovatelnoi srede [Features of teenager's personality safety in the modern educational environment]. Visnik ONU im. I. I. Mechnikova. Psihologiiia. — Odesa Natoinal University herald, Volume 20, issue 3(37), in 2 parts, part 1, p. 6–18 [in Russian].
4. Gridkovets, L. M. (2016). Svit zhittevikh kriz liudini yak ditini svoiei simi, svogo rodu ta narodu: [monografiia] [The world of life crises of person as a child of his family, his kind and his people]. Lviv: Skrinia [in Ukrainian]
5. Zelinskaia, T. M. (2013). Psihologiiia osobistisnoi ambivalentnosti v yunatskomu vitsi: [monografiia] [Psychology of youth ambivalence]. Sumy: Universitetska kniga [in Ukrainian].
6. Kuzikova, S. B. (2006). Teoriia i praktika vikovoi psikhokorektsii [Theory and practice of age-related psycho-correction]. Sumy: Universitetska kniga [in Ukrainian]
7. Minutko, V. L. (2002). Spravochnik psihoterapevta [Psychotherapist's guide]. St. Petersburg: Piter [in Russian]
8. Psihologiiia lichnosti / pod redaktsiiei Yu. B. Gippenreiter, A. A. Pusireia, V. V. Arkhangel'skoi (2009) [Psychology of Personality / edited by Gippenreiter, Yu. B., Pusireia, A. A., Arkhangel'skoi, V. V.]. Moskow: Astrel [in Russian].
9. Rudestam, K. E. (2001). Gruppovaiia psikhoterapiia [Experiential Groups in theory and practice]. St. Petersburg: Piter [in Russian]
10. Stolin, V. V. (1983). Samosoznaniie lichnosti [Personal self-awareness]. Moskow: MSU [in Russian]
11. Titarenko, T. M. (2002). Uroki liudianosti. Tema «Osobistist» [Lessons of humanity. Subject «Personality»]. Uroki z psikhologii (Psikholog. Biblioteka)- Psychology Lessons (Psychologist. Library), 90–111 [in Ukrainian].
12. Frager, R, Fadiman, J. (2008). Bolshaya kniga psikhologii. Lichnost. Teorii, uprazhneniia, eksperimenti. [Personality and personal growth]. St. Petersburg: Prime-EUROZNAK [in Russian].
13. Hjelle, L., Ziegler, D. (2013). Teorii lichnosti. [Personality theories]. St. Petersburg: Piter [in Russian].

Хоменко Екатерина Васильевна

аспирантка, преподаватель психологии, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова, факультет психологии и педагогики, кафедра практической психологии

ТЕОРЕТИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ ПРОГРАММЫ ПСИХОКОРРЕКЦИОННОГО ВОЗДЕЙСТВИЯ НА ПОВЫШЕНИЕ ПОЗИТИВНОГО СОГЛАСОВАННОГО САМООТНОШЕНИЯ В ЮНОШЕСКОМ ВОЗРАСТЕ

Резюме

В статье производится научно-теоретический анализ ведущих подходов в изучении проблемы самооотношения личности юношеского возраста в психологии и обоснование, в соответствии с описанными подходами, психокоррекционной программы, направленной на повышение уровня позитивного согласованного самооотношения в юношеском возрасте. Составлена и структурирована модель психокоррекционного воздействия, обозначена направленность содержания каждого компонента коррекционной программы.

Ключевые слова: самосознание, самооотношение, аутосимпатия, самоуважение, самоэффективность, глобальное самооотношение, саморегуляция.

Khomenko Kateryna Vasylivna

post-graduate student, teacher of psychology at the National Pedagogical University named by M. P. Dragomanov, Faculty of Psychology and Pedagogy

THEORETICAL GROUNDS FOR A PSYCHOCORRECTIONAL PROGRAM FOR INCREASING OF POSITIVE EQUITABLE SELF-ATTITUDE IN YOUTH

Abstract

Juvenile age especially important for the development of the individual. This period determines the next person's life. At this stage, such new formations of the individual as a world outlook, self-determination, professional self-determination, the development of a stable self-concept are formed.

This article analyzes theoretical positions in the study of self-attitude, as well as practical psychology with the purpose of substantiating the composition of a psychocorrectional program of influence on the level of self-attitude in adolescence.

The study of the problem of the attitude of the individual to himself was done by such scientists as L. S. Vygotsky, S. L. Rubinshtein, B. G. Ananiev, I. S. Kon, L. I. Bozhovich, V. V. Stolin, S. R. Pantileev, I. I. Chesnokova, I. D. Bekh, O. E. Gumenyuk, O. I. Kroshka, A. V. Kolodiazna, T. M. Zelinskaya and many others, as well as foreign researchers — W. James, E. Erickson, M. Rosenberg, R. Berns, K. Rogers and many others.

In our empirical study, 194 first-, second- and third-year students took part, and more than half of the students had a contradictory or negative attitude to themselves, which necessitates corrective influence.

We believe that the effectiveness of corrective action depends on how accurately all the structural elements of the self-attitude will be taken into account in it.

Studying the views of scientists on the problem of the attitude of the individual to himself, especially in adolescence, we have identified the dual nature of this phenomenon, namely: intrapsychic and social.

In the process of studying scientific approaches in studying the problem of self-attitude, the interrelationships of this phenomenon with the general physical well-being of a person, with the self-consciousness of the individual, the peculiarities of social functioning were revealed.

These characteristics and became the defining directions in the organization of correctional influence. The social factor was taken into account in the form of work in the group. The biological aspect will be taken into account in the form of selection of such warm-up training exercises in which the body component will be involved, for example exercises aimed at relieving tension. And the psychological aspect is taken into account by us as a selection of the training modules in which the effects on all the components of the self-attitude will be affected, namely:

- emotional-value component;
- emotional evaluation component;
- emotional-behavioral component;
- system-forming component of the self-relationship;

In the process of such a training, we plan to further explore the dynamics of changes in personality characteristics, as well as in the structural components of self-attitude.

Key words: self-attitude, aut sympathy, self-esteem, self-efficacy, global self-relationship, self-regulation.

Стаття надійшла до редакції 11.10.2017